

Příloha č. 1 – Náměty pro práci s žáky

Osobnost

Temperamentové typy, labilita, stabilita, extrovert/introvert

Temperament - soubor duševních vlastností člověka vztahujících se k projevům citů. Jinými slovy - citové prožívání dějů. Temperament je vrozený, pouze jeho projevy mohou být v různé míře ovlivněny výchovou, prostředím.

Propojení a kombinaci výše uvedeného rozdělení (temperamentové typy, labilita, stabilita, extrovert/introvert) je možno prezentovat v podobě osobnostního kříže, viz Příloha č. 2 a 3.

Nepředkládejte žákům osobnostní kříž jako celek, ale pouze osy se slovy napsanými tučným písmem (Příloha č. 2). Nejprve se žáci snaží charakterizovat jednotlivé pojmy. Potom obdrží od učitele portfolio zbývajících pojmů, které zasazují do osobnostního kříže (učitel nahodile diktuje pojmy z Přílohy č. 3 a žáci je přiřazují, zapisují do svého na jednotlivé osy osobnostního kříže, popř. může vyučující rozdat soubor nahodile sepsaných pojmů, žáci je na osy zařazují a přepisují, mohou si je též nastříhat a lepit).

Sagerova typologie

Podle Sagerovy typologie existuje několik typů partnera:

- **partner orientovaný na rovnoprávnost** (očekává stejná práva a povinnosti)
- **romantický partner** (hledá duševní porozumění)
- **rodičovský partner** (rád pečuje o druhého)
- **dětský partner** (spontánní, získává moc nad druhým projevem bezmoci, bezradnosti)
- **racionální partner** (neprojevuje emoce, přesně vymezuje práva a povinnosti, chybí mu **citlivost pro pocity** druhého)
- **přátelský partner** (chce mít společníka)
- **nezávislý partner** (vyžaduje distanci ve vztahu)

Seznamte žáky se Sagerovou typologií. Potom společně diskutujte o tom, které dvojice partnerských typů jsou vhodnou/nehodnou kombinací a proč.

Příklad: vhodnou kombinací je partner rodičovský a dětský, naopak nevhodnou racionální a romantický.

Můžete žáky seznámit s dalšími typologiemi, popř. je mohou žáci sami vyhledat a seznámit s nimi ostatní nebo si pro ostatní připravit aktivitu.

„Zakázané“ typy pro manželství

Často jsou uváděny také typy, které jsou pro manželství velmi rizikové - narkoman, alkoholik, žárlivec, někdy též uváděný jedináček...

Nejprve uveďte na pravou míru, že tyto typy nejsou zakázané, nýbrž že slovo „zakázané“ vyjadřuje vysokou míru rizikovosti pro partnerské soužití. Následuje diskuse s žáky o tom, v čem spatřují důvody této vysoké rizikovosti.

Původní rodina

Na utváření osobnosti má vliv také původní rodina jakožto identifikační vzor - přejímání modelu vlastní rodiny v oblasti rolí, výchovy, postojů, komunikace, řešení problémů, konfliktů, hospodaření apod.

K přejímání dochází:

- a) prostřednictvím rodičů (vzor chování)
- b) prostřednictvím tzv. sourozenecké konstalace (pořadí mezi sourozenci a z něj vyplývající osobnostní rysy - pečovatel/opečovávaný...)
- c) podmínkami soužití (finance, bydlení, nemoc, alkoholismus, zneužívání drog, problémy v sexuální oblasti apod.)

Diskutujte s žáky o tom, zda a do jaké míry vnímají vliv původní rodiny sami u sebe – identifikace se vzorem, vztahy se sourozenci, jejich vzájemné chování apod., u ostatních členů rodiny - podobnost chování, gest, komunikace rodičů a prarodičů z jejich strany apod.

Vývoj vztahu a manželství

Zde je důležité upozornit žáky na vývojová období vztahu (zamilovanost, stádia manželství, manželské krize) a s nimi spojená specifika a nároky kladená na jedince aby se s nimi dokázal vyrovnat. Pokud například jedinec nechápe a nedokáže přijmout fakt, že období zamilovanosti je svojí intenzitou pomíjivé a je normálním vývojem, že vztah „zevšední“, a nedokáže na tuto situaci reagovat vnímáním ostatních a nových kvalit vztahu, bude jeho život provázen opakovaným zklamáním, rozchody a hledáním „ideálního partnera - lásky na celý život“. Tato změna neznamená, že láska vymizí, pouze má jinou podobu a hodnoty. Obdobně je třeba vnímat a dokázat se vyrovnat s tím, že při narození dítěte je partner odsunut tzv. na „druhou kolej“. Pokud tento fakt jedinec zná, je to základním předpokladem k přijetí tohoto jevu jako přirozeného vývoje a nalezení nové vlastní důležité role, naproti přesvědčení, že se žena upnula na dítě a jeho již nemiluje... V tomto duchu je žáky vhodné provést jednotlivými stádii vztahu a manželství.

Navodte s žáky diskusi na téma, co je příčinou problémových stádií vztahu a jak se s těmito problémy vyrovnávat.

Specifika mužské a ženské role

Na roli muže a ženy je zde vhodné pohlížet z různých hledisek, která tyto role ovlivňují:

- historie: patriarchát/matriarchát, vývoj důležitosti a postavení muže a ženy v rodině, ve společnosti, právu
- současnost: stírání rozdílů, rovnoprávnost, feministická hnutí, vysoká rozvodovost
- kultura: vzhledem ke stoupajícímu počtu žáků různé národnosti, cizí státní příslušnosti se nabízí zapojit tyto žáky, aby sestavili informace o tom, jak na mužské a ženské role pohlíží jejich kultura, a předali je; vhodné je též věnovat se předsudkům, mýtům, paušalizování
- náboženství: vliv různých náboženství jako takových, určující postavení muže a ženy; vliv římskokatolické církve, která je v naší zemi nejrozšířenější

Ze stejných hledisek je třeba pohlížet i na vztah mezi mužem a ženou, na manželství. Do jaké míry tato hlediska ovlivňovala a ovlivňují trvalost a pevnost svazku muže a ženy?

Dramatizace rolí - žáci přehrávají scénky charakterizující role, vztahy, jejich postavení (patriarchát, matriarchát, rovnoprávnost apod.).

Zralost partnerů

V souvislosti se zralostí fyzickou a psychosociální můžete poukázat na tzv. manželství nezralé a manželství extrémně mladé, jako mnohem rizikovější a náchylnější k rozvodům.

Nezralé manželství - partneři nejsou z hlediska psychického a sociálního připraveni na manželské soužití a rodinný život.

Extrémně mladé manželství - jeden nebo oba partneři jsou mladší 18ti let. (Pro uzavření sňatku je nutné je soudně zploletit.)

Diskutujte s žáky na téma, jaké problémy, projevy, důsledky mohou vznikat na základě výše popsaných specifik.

Intimní a sexuální život

Intimní a sexuální život, soulad/nesoulad v této oblasti jsou významným faktorem ovlivňujícím partnerský vztah. Zde je vhodné zmínit se též o typech lidí, kteří jsou pro trvalé partnerství riziková, např. osoby promiskuitní.

Toto téma již spadá spíše do sexuální výchovy, přesto je důležité mu i v této souvislosti věnovat pozornost, jelikož se dle podložených výzkumů, studií i každodenní praxe rodinných psychologů jedná o významný faktor ovlivňující partnerské soužití.